

מעשה שהיה

מחוסר זמן
הרב אריה ליכטנשטיין

- נראה לי שאלו טירדות שאין להן מקום ביום גדול כל כך... -

נזף קלמן ברעיתו.

ולא שחלילה איש קפדן הוא... כלל וכלל לא. אך בעומדו כעת ממש לפני חופת בתו שתח"י, צרם לאזניו לשמוע כל העת על דברים גשמיים וזניחים (בעיניו כמובן...) המטרידים את רעיתו. פיו לא פסק מללחוש פרקי תהילים. בעת רצון נשגבה כמו זל לבו היה במחוזות אחרים לגמרי. על הזיווג שיעלה יפה היתה דאגתו נתונה. בכל לבו הוא התחנן לפני הקב"ה שיזכה לראות נחת יהודית מזה הבית הנבנה.

על כן, כאשר רעיתו היתה עסוקה כל כך במסריט (Videographer) שעדיין לא הופיע בשערי האולם, היה זה נדמה לו כמו איזה "צר הרע" שבא כעת להפריע לו...

אך מה לא עושים עובר שלום בית... הוא ניגש אל האחראי על הצילום, הצלם (Photographer) הראשי, ושאל על כך.

- המסריט נמצא בדרך לכאן. אין צורך לדאוג - הבטיח האחראי.

- אני מקווה שאכן כך. האורחים החלו כבר להתכנס, ועוד מעט אנחנו כבר מתחילים לגשת להכנות לחופה.

אך שעה נוספת עברה וחלפה לה, והמסריט איננו.

כאשר האחראי ראה את קלמן מתקרב אליו, הוא כבר ידע מה מבקשו.

- זה עתה קיבלתי טלפון מהמסריט. הוא נתקע בדרך לשעתיים! הוא היה מעורב באיזו תאונה (Accident). בעוד מספר דקות הוא כבר כאן!

כאן כבר התערבה רעיתו של קלמן. כל ענין ההתעכבות הפריעה לה לשמחתה.

- עכשיו אתה מודיע לנו כי היה לו עיכוב? למה הוא לא הודיע לנו כבר לפני שעתיים שהוא מעורב בתאונה והוא יתעכב?!

- ומה היית עושה? נניח והייתי מודיע לך? או ...אז

- היינו מנסים למצוא לו מחליף! כך יצא

פסקי דינים

דיני שותפות י"ב הרב חיים קאהן שליט"א

חלוקת רווח והפסד בהשקעות

שותפים שכל אחד השקיע סכום שונה מחבירו, כגון זה מאה זה מאתיים, ולא התנו איך יחלקו ביניהם את הרווח או ההפסד ואף אין בזה מנהג ברור, לוקח כל אחד מתחילה את הקרן שהשקיע, וכן אם לא היה רווח או הפסד חלק של הקרן נוטל כל אחד מתחילה כפי חלקו שהשקיע^[1], ואילו את הרווח מעל הקרן מחלקים ביניהם כדלהלן.

דבר שאינו עומד לחלק

אם השתתפו בסחורה או עסק שאינו עומד לחלק הן בתחילת העיסוק והן בזמן שבאו לחלוק את השותפות, כגון שהיו שותפים בבנין מגורים עם דירות להשכרה, וכדומה, מחלקים את הרווח או ההפסד בשווה בין השותפים גם אם לא השקיעו בשווה^[2]. בטעם הדבר כתבו הראשונים טעמים שונים, ולפי זה דנו הפוסקים האם יש אופנים שחולקים לכל שותף כפי חלקו שהשקיע.

דברים שאפשר ועומדים לחלק, וביאור הטעמים

יש שכתבו הטעם שמחלקים בשווה מפני שהשותפים צריכים זה לזה, כי דבר שאינו עומד לחלק אין חלקו של זה מועיל בלי חלקו של זה^[3]. על פי זה יש שכתב שאם קנו יחד כמות סחורה שאפשר ועומד לחלק, נוטל כל אחד חלקו לפי מה שהשקיע^[4], ויש שהסתפק לדיעה זו כשקנו סחורה לחלוק את גוף הסחורה ובסוף מכרו את כל הסחורה, האם חולקים בשווה או לפי מה שהשקיעו^[5].

ויש שכתבו הטעם שמחלקים בשווה שאם לא התנו לחלק לפי מה שהשקיעו נראה שהמשקיע יותר מחבירו צריך לכשרונו של המשקיע פחות שלכן בסתם ויותר שיחלקו בשווה^[6] ואף המשקיע פחות ויותר מאיזה טעם שאם יפסידו יחלקו את ההפסד בשווה^[7], ויש שכתב שלפי טעם זה אף כשקנו סחורה ועומד לחלק חולקים את הרווח והפסד בשווה^[8].

פרקמטיא, השתעבדו להתעסק

יש שכתב שלדינא אין מחלוקת בין השיטות כי הטעם שמחלקים בשווה מפני שמצורפים יחד שייך בדבר שקנו

שלא להתעסק בו ואילו הטעם שאם לא התנה שיחלקו לפי מה שהשקיעו ויותר על חלקו ומחלקים בשווה שייך כשהשתעבדו להתעסק שאז ויותר על חלקו ברווח מפני שצריך לכישרון של חבירו כמו"מ^[9].

עוד כתב, שאף בדבר שאפשר ועומד לחלק אבל אם ימכרו יחד ירוויחו יותר, ולפי תנאי השותפות יכול אחד השותפים לעכב שימכרו יחד, חולקים את התוספת בשווה^[10].

בית מגורים משותף

עוד כתב, בעלים של בית מגורים משותף שדרים בו, ומכרו את הבית, לכו"ע חולקים את הרווח לפי חלק המשקיע, שהרי לא קנו על דעת להרוויח^[11].

שותפים שלא השקיעו בעסק בשווה היאך חולקים את הרווח

חלוקת הרווח והפסד כשעבר זמן השותפות

לאחר שעבר זמן השותפות ולא המשיכו לעסוק בשותפות כפי שהסכימו מתחילה^[12], השותפות בטילה

וכל רווח שהשיבחו נכסי השותפות מעצמם, חולקים את הרווח לפי ערך ההשקעה של השותף^[13], ויש שכתב שכל זה בשותפות בדבר שאפשר לחלקו, אבל בשותפות בדבר שאינו עומד לחלק הואיל והדברים מצורפים וצריכים זה לזה, מחלקים בשווה אף שעבר זמן השותפות^[14].

חלוקת הרווח בשינוי תנאי השותפות

לפי האמור כתבו הפוסקים שאם הסכימו השותפים באמצע זמן השותפות לשנות את אופן העיסוק בנכס השותפות, כגון שעד עתה עמד הנכס למכירה וכעת הסכימו שישכירו את הנכס, בטילה השותפות, ולכן אף אם התעסקו הלאה נחשב כאילו כל אחד עסק בשלו ומחלקים את הרווח לפי מה שהשקיעו^[15], אבל יש שביאר שאמנם אם שינו את דעתם ולא התחילו עדיין להתעסק בעסק אחר בטילה השותפות שלכן אם נעשה שינוי בערך הנכס נוטל כל אחד לפי מה שהשקיע, אבל אם התחילו להתעסק כפי שהתנו לשנות זוהי שותפות חדשה ומחלקים את השכר בשווה^[16].

[1] ראה סמ"ע סי' קע"ו סוס"ק י"ג, גליון י"א ליד הערה [2]. [2] ראה בכתובות צ"ג ב', מחלוקת אמוראים בקנו שור לחרישה (שאינו עומד לחלק) ועומד לטביחה (לחלק חלקי השור) האם מחלקים הרווח בשווה או לפי מעותיו שהשקיע, ובסי' קע"ו סעיף ה' כתב ע"פ הרמב"ם הל' שותפין פרק ד' הל' ג', כשיטת הר"ח ור"ף הובא בטור סעיף ח', שמחלקים לפי מעותיו, ולדעת הרא"ש שם פרק י' סי' י' מחלקים בשווה, (וראה בדרישה שם שכתב הל' שיטות בראשונים) אכן בקנו לחרישה ומכרוהו המשך ההערות בעמוד ב'

מעשה שהיה

קו ההלכה

במקום עבודתי מחליפים את הריצוף (Flooring) הישן בחדש. משום כך, נמרח דבק על הריצפה. אמנם, אי אפשר

תקלה במשרד

להבחין בכך וכשנכנסתי אל המשרד החלקתי ובגדי נהרסו מהדבק. בעל הבית רוצה לשלם על הנזק.

שאלה: האם אכן בעל הבית אחראי על הנזק? במידה וכן, האם עליו לשלם לי בגדים חדשים תמורת מה שניזוקו? אלמלי ניזוקו בגדים, לא הייתי קונה בגדים חדשים. או שמא עליו לשלם לי ערך בגדים משומשים, או להפרש שבין השניים?

תשובה: ראשית עלינו ליתן את הדעת ולהגדיר מחמת איזה חיוב 'מזיק' אנו באים לדון. הרי אין זה 'אדם המזיק', שהרי אף אחד לא הזיק בידיים את בגדיך.

במשנה (בבא קמא דף ב' ע"א) שנינו כי אחד מאבות הנזיקין הוא 'בור', דהיינו, שהניזק נתקל במזיק. המזיק אינו הולך אל הנזיק, הוא עומד במקומו, והניזק בא אצלו. בור הוא כל תקלה שנמצאת בבעלותו או שיצר אותה. במקרים אלו חייב הבעלים/היוצר בתשלומי נזק שלם (שלחן ערוך - חושן משפט, סימן ת"י סעיף א').

כך גם נידון דין, בעל הבית הוא בעליו של המזיק/הבור, וחייב באחריותו (הוא או פועליו - ראה בסימן ת"י סעיף ד' וסעיף ל' שתלוי בנסיבות הענין), כיון שאין לו רשות לעשות שיפוצים באופן זה בלי שלט או קונסו כיון שאין הבור ניכר (ראה סימן ת"י סעיף ט').

אלא שיש לדון מה דינו של בור המונח בתוך רשותו של אדם, במשרדו, והניזק בא אצלו ברשות. שהרי רשאי אתה להיכנס למשרד ולעבודתך (ראה ערוך השלחן סימן ת"י סעיף ד', פתחי חושן - נזיקין פרק ז' הערה י"ד ואבן האזל - נזקי ממון פרק י' הלכה י"א).

אף אם ננקוט לחייב בכהאי גוונא, בנידון דידן פטור בעל הבית. גזירת הכתוב היא לחייב רק על נזקי אדם או בהמה. אך פטור בעל הבור על נזקי כלים (סימן ת"י סעיף כ"א). כל שאינו בעל חי וניזוק בבור, פטור בעל הבור.

יש מי שכתב לחייב אף על נזקי כלים בבור לשלם בכדי לצאת ידי שמים (ברכת שמואל - בבא קמא, סימן ב'). ואחרים נחלקו וכתבו שמכיון ופטור מגזירת הכתוב, פטור הוא אף מלצאת ידי שמים (מנחת שלמה - בבא קמא סימן כ"ט אות ד'. וראה חזון איש - בבא קמא סימן ב' סק"ז שנסתפק בכך. ועיין עוד בשו"ת מהרש"ם - חלק ב' סימן קל"ח מה שכתב על פי דברי התוס' בחולין דף ק"ל ע"ב).

מכל מקום, כיון שרוב בני אדם מבינים שיש חובה מוסרית לפצות אף על נזקי כלים בבור, רשאי אתה ליטול את הפיצוי מיד בעל הבית כל שלא אמרת לו שחייב לשלם לך מדינא.

לגבי שאלתך השניה מהו מחיר הפיצוי בהתחשב בכך שהבגדים היו משומשים, ראה 'קו ההלכה' בגיליון ר"ג שעל המזיק לשלם כמה נפחת שווי של הרכוש, ואמנם בזמנינו קשה מאוד לשום שיווי של חפצים אישיים משומשים ושעל כן יתפשרו ביניהם. אמנם, כאמור, בנידון דידן בעל הבית אינו חייב מדינא מאומה.

שאיבדנו דקות יקרות שלא יעמדו לנו למשמרת!!!

- אני מבין ללבך. אך דבר ראשון עלייך לדעת כי אף שלא יהיה לך הסרטה (Video), עדיין תמונות (Pictures) יהיו ובשפע. אני והצוות שלי לא הפסקנו לצלם כאן. ובנוגע למסריט, נשב אחר החתונה ונסתדר על כך. אני אוריד לכם מהמחיר עבור כך שהמסריט החסיר כעת - סיים האחראי את דבריו.

בינתיים, המסריט הופיע. הוא יגיש מיד אל המחונתים, התנצל. הוא הסביר להם שבעודו מחכה לאור ירוק, מישוהו מאחור נכנס ברכבו וממש הזיקו.

ראשית היה עליו לשלוח את רכבו למוסך (Garage) שיטפל בו ויתקנו. רק לאחר מכן הוא נפנה להזמין מונית (Car service) שתיביא אותו לכאן יחד עם הכלים שלו.

***

ב"ה, החתונה היתה שמחה יהודית אמיתית. המחונתים שכחו לגמרי מכל מה שקרה בתחילתה.

כעת, לאחר שכל האורחים עזבו את האולם, הגיע זמן לשלם את שכרם של כל העוסקים במלאכה.

כאשר הגיע תורו של האחראי על הצילום, העיר לו קלמן שעליו לנכות משהו ולפצות אותם עבור האיחור של המסריט וכפי שאמר להם קודם לכן.

- אכן. המסריט החסיר שעתיים מעבודתו. שעת מסריט מחירה \$75 דולר, כך שתשלמו \$150 פחות.

- זה לא נקרא פיצוי! זה פשוט שאתה לא מבקש כסף יותר ממה שעשית! - כעס קלמן - החסרת שעתיים ו'בטובר' אינך דורש על כך תשלום...

עליך לפצות אותנו על השעתיים שלא תהיה לנו הסרטה עליהן!

***

פועל אשר מתאחר ואינו מופיע לעבודתו, הרי שיכולים אנו לדון מדין פועל שחזר בו.

שנינו במשנה (בבא מציעא דף ע"ה ע"ב) כי פועל יכול לחזור בו בחצי היום, ואינו חייב לפצות את בעל הבית על כך.

אמנם, אם מלאכתו היא דבר האבד, אין הפועל רשאי לחזור בו.

בין הדוגמאות שהוזכרו במשנה שנחשבים כ'דבר האבד' זה אם שכר חמר וקדר (בעל קרונות) להביא לו פרייפריין (עצים משופים ונאים להעמיד לו אפריון - רש"י) וחלילין לכלה.

גם בנידון דידן, להביא מסריט לחתונה, נחשב 'דבר האבד'. שהרי לא ישאר להם מזכרת למשמרת.

כאשר הפועל חוזר בו ב'דבר האבד' זכאי בעל הבית לפיצויים עד לגובה השכר של הפועל. הרמ"א אף מביא שיטה שעל הפועל לשלם מכיסו עבור ההפסד של בעל הבית.

אלא שכל זה אמור כאשר היה הפסד ממוני מחמת חזרת הפועל. כאשר מדובר בחלילין לפני הכלה, אף שזה בגדר 'דבר האבד' שאסור לפועל לחזור בו, מכל מקום הכל מודים שאין עליו לפצות את בעל הבית מכיסו (ראה בכל זה בשלחן ערוך - חושן משפט, סימן של"ג סעיף ג' - ה', ש"ך שם סק"ט ובפתחי חושן - שכירות, פרק י"א סעיף י"ד הערה ל"ז).

ובכלל, כאשר חזרת הפועל נעשתה מחמת אונס, דבר שלא יכול היה למנוע זאת, אזי זכאי הפועל לקבל את מה שעבד (סימן של"ג סעיף ה').

זאת, אף שהיה על הפועל - בנידון דידן המסריט - להודיע לבעל הבית שיתאחר. מצאנו בפוסקים שכתבו כי כאשר הפועל אינו מודיע לבעל הבית שחוזר בו ויעדר מעבודתו, אחריותו גדולה יותר.

אלא, שכפי שכבר הקדמנו בנידון אשר לא היה מהיעדרותו כל הפסד ממנו, אף שהיה זה דבר האבד, מכל מקום אי אפשר אלא לנכות משכרו את מה שלא עבד (ראה הגהות רבי עקיבא איגר סימן של"ג סעיף ה' ובחזון איש - בבא קמא סימן כ"ג סק"ה).

יוצא לפי הנ"ל שאכן לא ניתן לדרוש פיצוי מהמסריט, אלא שיש לנכות משכרו את מחיר השעתיים שחיסר מעבודתו.

המשך ההערות מפסקי דינים

חי לכו"ע מחלקים בשוה. [3] רש"י כתובות ז"ג ב' ד"ה שור לחרישה, רמב"ם שם, וכ"כ הרא"ש שם פרק י' סי' י' בדעת הר"ף. [4] סי' קע"ו שם, סמ"ע ט"ו ע"פ הב"י בביאור הר"ף והרמב"ם ה"ל. [5] שו"ת ושב הכהן סי' ס"ה הובא בפתיח תשובה ס"ק ה' [6] הרא"ש שם מירושלמי שם ה' ד'. [7] לבוש שם סעיף ה'. [8] סמ"ע שם ס"ק ט"ו. שהרא"ש ה"ל לשיטתו שאף בקנו לטביחה וטבחיה הרווח והפסד לאמצע, וכן הדין בדבר שבחילה ובסוף עומד לחלק, וכו"ו. תמה שהרמ"א לא הביא דעה זו בשם יש אומרים, וכתב הפתחי תשובה ס"ק ה' שגם מהש"ך ס"ק י' משמע שנטוה לדעת הרא"ש, והביא משו"ת חתם סופר ח"מ סי' קכ"ג שאין להוציא מהמוחזק נגד הרא"ש. [9] נתיבות שם ס"ק ח', ועיי"ש שמיישב בזה כמה קושיות, ובחידושים ס"ק י"ד כתב את סיכום הדינים לשיטתו, ועד"ז מחנה אפרים שותפות ס"א, עיי"ש שבו מיישב גם דברי הרמ"ה שהביא הטורועיין במשפט שלום שכתב משו"ת רמ"ע מפאנו סי' קכ"ח שהביא משו"ת הר"ף שלמכור הבשר לאחר שחיסה הוא לאמצע, וכתב המשפט שלום דלפי זה אין לרי"ף בפרקמטאי הכל לאמצע, וכן הביא מעוד פוסקים, וכ"כ בערוך השולחן סעיף י'. [10] שם ס"ק י"א. [11] שם ס"ק י'. [12] ראה משפט שלום סעיף ה' במשמרת שלום י' ד"ה ועי' רש"י שם, שו"ת בפוסקים אם לאחר שהתפרדו מהשותפות שוב השתתפו האם חזרו לתנאים שהתנו בתחילה. [13] שם סעיף ו' ע"פ רמ"ה בטור סעיף ח'. [14] נתיבות ס"ק ח' כשיטתו בביאור הדין, ראה לעיל ליד הערה 9. [15] רמ"א שם ס"ס ו' וראה סמ"ע ס"ק י"ח, וראה דרכי משה ס"ג ג' שהגם שהב"י תמה על ראיית השערי הר"ף מ"מ הדין אמת. [16] נתיבות סוס"ק ח' ד"ה ועל זה, דרך אם לא התחילו להתעסק דומה לאחר זמן השותפות, אכן הסמ"ע לא חילק בזה, ובאמת צ"ע למה לא יחשב מה שהתחילו להתעסק לפי שינוי התנאים כשותפות חדשה.